

АНАЛИЗА НА ТРГОВСКИТЕ РЕЛАЦИИ МЕЃУ ЕВРОПСКАТА УНИЈА И КИНА

д-р Костадинка Панова¹, доц. д-р Емилија Митева-Кацарски²,
доц. д-р Влатко Пачешкоски³

¹ Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
kostadinka.cabuleva@ugd.edu.mk

² Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
emilija.miteva@ugd.edu.mk

³ Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
vlatko.paceskoski@ugd.edu.mk

Апстракт

Во последната деценија, можеме да сведочиме за уникатно проширување и продлабочување на билатералните економски и до одреден степен не економски односи меѓу ЕУ и Кина. Во трудот се анализира трговската размена меѓу ЕУ и Кина и наодите покажуваат дека блиската врска меѓу ЕУ и Кина е особено заснована на трговијата со стоки, особено на интра-индустриска трговија со индустриски производи, а трговскиот дефицит произлегува од трговијата со машини и транспортна опрема и разни готови производи. За ефикасно справување со трговскиот дефицит тие мора да ја подобрат структурата на трговијата со стоки, а во суштина, тоа бара намалување или елиминирање на трговските бариери помеѓу ЕУ и Кина, кои го попречуваат подобрувањето на трговската структура.

Клучни зборови: трговија, Европска Унија, Кина.

ANALYSES OF THE TRADE RELATIONS BETWEEN THE EUROPEAN UNION AND CHINA

PhD Kostadinka Panova¹, Assistant professor Emilija Miteva-Kacarski²,
Assistant professor Vlatko Paceskoski³

¹Goce Delcev University, Stip, Macedonia
kostadinka.cabuleva@ugd.edu.mk

²Faculty of Economics, Goce Delcev University, Stip, Macedonia
emilija.miteva@ugd.edu.mk

³Faculty of Economics, Goce Delcev University, Stip, Macedonia
vlatko.paceskoski@ugd.edu.mk

Abstract

In the last decade, we could witness a unique widening and deepening of bilateral economic and, to some extent, also non-economic relations between the EU and China. Findings show that EU-China close relationship is particularly based on goods trade especially on intra-industrial trade of manufacturing industrial products, and trade imbalance is arising from trade in machinery and transport equipment. Therefore, this paper argued that if EU and China want to handle the trade imbalance efficiently, they must improve composition of trade in goods, while essentially, it requires lessening or eliminating EU-China trade barriers which hampered trade composition improvement.

Key words: trade, European Union, China.

1. Вовед

Историскиот развој на односите помеѓу ЕУ и Кина покажува дека овие две земји се третираат како важен економски партнер еден со друг и се обидуваат да изградат високо ниво на партнерство преку чести и стабилни преговори или механизми за дијалог. Честите дијалози и политичките интеракции значително помогнаа да се подобрат трговските односи помеѓу ЕУ и Кина. Кина е главен партнер за извоз и втор по ред партнер за увоз на ЕУ. Нема сомневање дека и двете земји ЕУ и Кина имаат доста корист од билатералната трговија. Во последната деценија, Кина стана втора по големина национална економија, најголем извозник во светот и носител на околу една третина од светските резервни валути. Клучно за кинеската успешна приказна беше економската стратегија ориентирана кон извоз, која започна пред повеќе од три децении, придружена со постепена економска либерализација и селективно отворање на економијата.

2. Карактеристики на трговските политики на ЕУ и Кина

Пристапот на Кина во СТО 2001 година, како и потпишувањето на Стратешкото партнерство помеѓу ЕУ и Кина во 2003 година, се од особена важност за развојот на трговските односи [1]. Обемот на размена меѓу овие две економии постојано се зголемува, а главната карактеристика на нивните трговски односи е тековниот дефицит што ЕУ го постигнува во трговијата со Кина. Иако Европската унија е најголем трговски партнер на Кина, а Кина е вториот партнер за трговија со ЕУ, сепак постојат разлики и тешкотии поврзани со трговијата.

Пристапувањето на Кина во Светската трговска организација во декември 2001 година ги постави трговските односи на ЕУ со таа земја на постабилна основа. Обврските што ги презеде Кина во контекст на нејзиното пристапување кон СТО создаде подобри услови за европските стоки да влезат на кинескиот пазар. Во исто време, ЕУ и другите трговски партнери на Кина го задржаа правото во рок од 12 години од денот на пристапувањето да им наметнат на Кина, доколку е потребно, посебна заштитна мерка со клаузула која предвидува ЕУ и останатите трговски партнери на Кина да наметнат заштитни мерки доколку забележат дека зголемиениот увоз го загрозува домашното производство. ЕУ, САД и другите трговски сили веќе ја искористија оваа можност за спречување на растот на увозот на кинески текстил.

Иако Кина постигна добар напредок во спроведувањето на своите обврски кон СТО, сепак остануваат одредени проблеми. Кина само делумно ги спроведува своите обврски според протоколот за пристапување на СТО и не се двоумеше да ги заштити своите индустриски и услужни сектори. Од таа причина, ЕУ и Европската комисија активно ги користат инструментите на СТО за постигнување на напредок по нерешените проблеми. Еден од инструментите е редовно спроведување на прегледи на трговската политика на Кина во Светската трговска организација. При овие прегледи, трговските партнери можат да ги искажат своите забелешки по начинот на исполнување на ангажманите. Друг инструмент е арбитражата во рамките на СТО. Прашањата што ЕУ најчесто ги поставуваат при разгледувањето на ситуацијата со Кина се [6]:

- индустриски политики и нецарински мерки во Кина кои можат да ги дискриминираат странските компании;
- силен степен на владина интервенција во економијата, што резултира со доминантна позиција на претпријатијата во државна сопственост и нееднаков пристап до субвенции и евтино финансирање;
- несоодветна заштита и спроведување на правата на интелектуална сопственост;
- дискриминација во однос на странски фирми и лица во инвестициите, особено во автомобилскиот сектор;
- нецарински бариери за пристап до кинескиот пазар за услуги, особено за градежни услуги, финансиски услуги, телекомуникации и поштенски услуги. Достапноста до одредени суровини исто така е ограничен.

Пример: На 23 јуни 2009 година ЕУ се сврте кон Кина со молба за консултација во врска со воведените ограничувања во извозот на различни видови суровини (магнезиум, манган, цинк, фосфор, и др.). Европската комисија посочи 32 рестриктивни мерки кои претставуваат недозволиво ограничување на трговијата и се контрадикторни на ГАТТ. На 6 јули 2009 година, Канада, Мексико, Турција и САД се приклучија на барањето за консултации. Консултацијата не го дава посакуваниот резултат, па, затоа, на 4 ноември 2009 година, ЕУ го покренa прашањето

за арбитражен случај. Органот за решавање на спорови на СТО закажа такво дело и на 29 март 2010 година, генералниот директор на СТО го состави панелот. На 19.10.2010 година рокот за изрекување на арбитражната одлука за случајот беше продолжен до месец април 2011 година. На 31 август 2011 година, Кина го известува телото за решавање спорови (DISPUTE SETTLEMENT BODY-DSB) за својата одлука дека ќе поднесе жалба за одделни прашања од правото и правните толкувања од панел извештајот. На 6 септември 2011 година, САД го известува DSB за својата одлука т.е. дека и тие ќе се жалат на одредени прашања од правото и правните толкувања на извештајот на комисијата. На 28 октомври 2011 година, претседавачот на Апелационото тело го извести DSB дека поради значајната големина на оваа жалба, вклучувајќи го и бројот и сложеноста на покренати прашања Апелационото тело не би било можност да го заврши својот извештај во рок од 90 дена. Извештајот на Апелациониот орган ќе биде доставен до членовите најдоцна до 31 јануари 2012 година. На состанокот на DSB на 23 март 2012 година, Кина го информираше DSB за својата намера да ги спроведе препораките и одлуките на DSB, но дека ќе треба разумен временски период за да го стори тоа. На 24 мај 2012 година, Кина и САД го известува DSB дека се согласуваат дека разумен временски период за Кина да ги спроведе препораките и пресудите на DSB е 10 месеци и 9 дена. Според тоа, разумен временски период истекол на 31 декември 2012 година. На 18 јануари 2013 година, Кина и ЕУ го информираа ДСБ за договорените постапки според членовите 21 и 22 од ДСУ. На состанокот на ДСБ на 28 јануари 2013 година, Кина објави дека на 28 декември 2012 година, Генералната администрација на царината на Кина ја изгласи Програмата за спроведување на царини за 2013 година.. Според известувањата, примената на извозни давачки и извозни квоти за одредени суровини беа отстранети. Двете известувања стапиле на сила на 1 јануари 2013 година. Преку овие мерки, Кина целосно ги применила препораките и пресудите на ДСБ во овие спорови.

Надвор од СТО, интензивните билатерални контакти се одржуваат преку разни форуми. ЕУ и Кина имаат потпишано Договор за партнерство и соработка и Кина добива техничка помош од ЕУ во рамките на програмата „Помош за трговија“. Од 2008 година се одржува т.н. Економски и трговски дијалог на високо ниво (High Level Economic and Trade Dialogue – HED). Третата средба на овој форум се одржа во декември 2010 година во Пекинг. Од страна на Европската комисија во неа учествуваа комесари, ангажирани со трговско-економските прашања, генерални директори и други високи функционери на Европската комисија, а од страна на кинеската влада – министри, нивни заменици и други високи функционери. Главно внимание беше посветено на пристапот на Кина кон Договорот за јавни набавки, потпишан под покровителство на СТО, на отстранување на одредени пречки пред странските инвестиции во Кина и на посфискална заштита на интелектуалната сопственост¹. И покрај членството на Кина во СТО и постоењето на разни форми на билатерална соработка, ЕУ не додели статус на пазарна економија на Кина до крајот на 2010 година, иако Кина се залага за ваков статус уште во 2003 година. Отсуството на овој статус ја отежнува заштитата на Кина против обвинувањата за дампинг и ја зголемува веројатноста за воведување на антидампинг и антисубвенциски заштитни трговски мерки на кинеските компании.

Пример. На 16 август 2010 година, Европската комисија доби жалба од Комитетот за заштита на индустријата на цевки од нерѓосувачки челик во ЕУ, што претставува 50% од индустријата во која се бара заштита од дампинг увоз од Кина. Бидејќи Народна Република Кина се смета за земја која не е пазарна економија, подносителот на претставката утврдил нормална вредност за увоз од Кина врз основа на цената во трета земја со пазарна економија, имено во САД. Тврдењата за дампинг се засноваат на споредбата помеѓу таканаречената нормална вредност и извозните цени на кинеските производи, предмет на истрагата. Дампинг маргините пресметани врз оваа основа се доста значајни. Ова бара Европската комисија да започне прелиминарна истрага за да наметне почетна заштита. Таа има краен рок за спроведување на истрагата до 29 јуни 2011 година. Доколку се прецени дека е потребна привремена антидампинг давачка, таа треба да се воведи со одлука на Советот најдоцна до 24 декември 2011 година. Обично

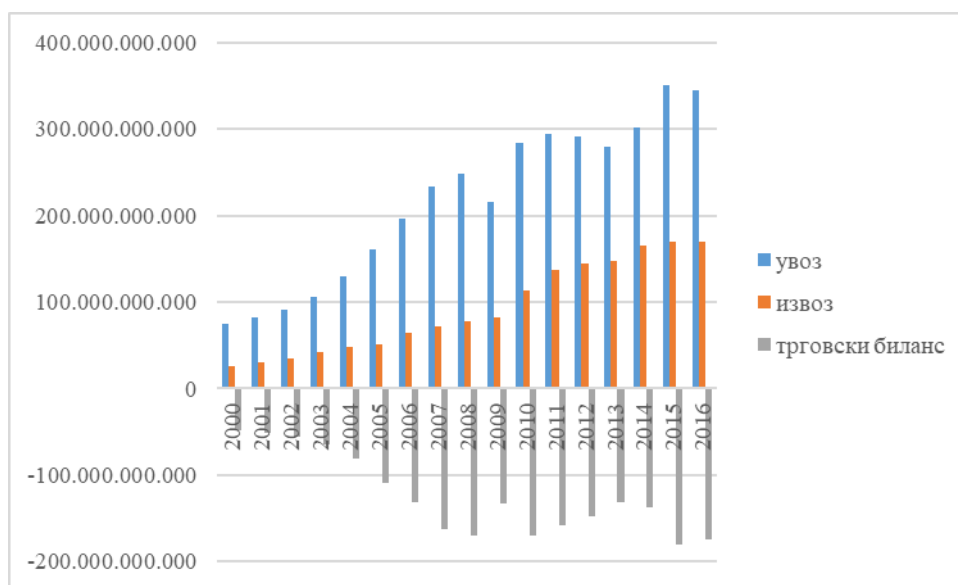
¹ European Commission (2010) Third meeting of the EU-China High Level Economic and Trade Dialogue (HED) in Beijing, MEMO 10/698, Brussels.

извозниците кои се предмет на анализа соработуваат со Европската комисија и се постигнува доброволен договор за одржување на минималната извозна цена.

3. Трговска размена на ЕУ со Кина за временскиот период 2000-2016 година

Во трговскиот биланс на ЕУ со Кина, долго време се забележува огромен трговски дефицит. Меѓутоа иако ЕУ во моментов има трговски дефицит со Кина, ова е компензирано со европскиот извоз на други дестинации; всушност, вкупната трговска рамнотежа на ЕУ е позитивна.

Со пристапот на Кина во СТО, ЕУ значително го намали бројот на ограничувања на увозот, во согласност со принципите на СТО. Како последица на тоа, увозот од Кина значително се зголеми поради предностите на Кина во трошоците за производство, а како резултат на тоа, трговскиот дефицит на ЕУ со Кина се зголеми од 48 милијарди евра во 2000 година на 175 милијарди евра во 2016 година. Во графикон 1 е прикажана еволуцијата на трговијата на ЕУ со Кина за временски период од 2000-2016 година. Иако, извозот во Кина секоја година расте, тој не може да го надмине увозот. Трговската размена на ЕУ со Кина од година во година забележува раст, единствен пад во размената е забележано во 2008 и 2009 година како резултат на економската криза која го зафати светот. Извозот во 2000 година изнесува 3.06 % од вкупниот извоз надвор од ЕУ (extra export), додека во 2016 година е 9.73 %, увозот пак во 2000 година е 7.53 % од вкупниот увоз на ЕУ (extra import), а во 2016 година достигнува рекордни 20.14 %. Извозот во Кина во 2000 година изнесува 25 милијарди евра додека во 2016 година е зголемен на 169 милијарди евра, увозот пак во 2000 година изнесува 74 милијарди евра, а во 2016 година достигнува вредност од 345 милијарди евра.

Графикон 1 Трговска размена со Кина 2000-2016 година
Chart 1 Trade exchange with China 2000-2016

Голем број аналитичари го проценуваат значителниот трговски дефицит на ЕУ во трговијата со Кина како закана за макроекономската стабилност на Унијата. Заканата произлегува од влошувањето на платниот биланс на земјите-членки и акумулацијата на приватните и јавните долгови кон кинеските фирми и банки. Сервисирањето на овие долгови може дополнително да го влоши платениот биланс. Сепак, постојат и аналитичари кои сметаат дека дефицитот е природна манифестација на глобалната трговска либерализација

Преку меѓународната трговија, релативните конкурентни предности на Кина во производството на одредени стоки исто така се корисни и за европските потрошувачи, тие создаваат не само трговија, туку и просперитет за овие потрошувачи. Ова лесно може да се идентификува со следење на растечката потрошувачка на кинески производи по пристапни цени во ЕУ, далеку под цените на локалните производи. Исто така, важно е во кои сектори се конкурентните предности на Кина. Ако

тие се во истите сектори на економијата каде е силна и Европската унија, тогаш увозот од Кина реално го загрозува домашното производство во ЕУ, но ако тие се во различни сектори на економијата, тогаш имаме дополнување на економиите на ЕУ и Кина преку прекугранични специјализации.

Во следната табела е прикажано процентуалното учество на трговската размена на стоки на ЕУ со Кина, според SITC класификацијата за временски период 2000-2016 година.

Табела 1 Структура на стоквата размена со Кина 2000-2016 година
Table 1 Trade exchange structure with China 2000-2016

	% учество од извозот		% учество од увозот		трговско салдо (милијарди евра)	
	2000	2016	2000	2016	2000	2016
Храна и живи животни	1.50	4.39	2.17	1.39	-1.121.893.063	2.658.590.162
Пијалаци и тутун	0.34	1.17	0.10	0.04	35.480.975	1.832.331.785
Суровини (кои не се храна) освен гориво	5.29	5.46	2.32	0.79	-159.385.424	6.567.749.692
Минерални горива, мазива и сродни производи	1.10	2.11	0.61	0.13	-239.353.004	3.136.995.717
Животински и растителни масла, масти и восоци	0.20	0.19	0.03	0.02	5.493.519	253.690.316
Хемиски и сродни производи	8.57	12.89	4.22	4.65	-384.716.844	5.843.331.644
Производи класирани според материјалот	10.60	8.00	11.90	12.79	-6.020.195.510	-30.539.029.819
Машини и транспортни уреди	65.16	54.48	32.46	50.41	-11.210.966.016	-81.454.700.508
Разни готови производи	5.25	9.37	45.60	29.35	-29.760.228.259	-85.415.595.282
Стоки и трансакции неklasирани на др. место во СМТК вкупно	0.91	0.95	0.19	0.25	187.365.527	1.198.266.682

Извор: Пресметка на авторите според податоци од Еуростат

Треба да се нагласи дека трговијата помеѓу ЕУ и Кина главно се заснова на интра-индустриска трговија на некои индустриски производи, како што се машини и транспортни уреди. Статистичките податоци во Табела 1 покажуваат дека уделот на хемиски и сродни производи, производи класифицирани според материјалот, машинската и транспортната опрема и разни готови производи во вкупниот извоз на ЕУ, достигнаа 80.64% во 2016 година, од кои Машини и транспортната опрема има 54.48%. Како што може да се забележи од страна на извозот во период од 2000-2016 година, најголемо учество имаат машините и транспортните уреди со 65.16 % во 2000 година и 54.48 % во 2016 година, а после нив се забележува раст на хемиските производи од 8.57 % за 2000 година, на 12.89 % во 2016 година. Во делот на увозот од Кина се забележува дека доминира истата група на производи како и во извозот, а тоа се машини и транспортни уреди со 32.46 % во 2000 година и 50.41 % во 2016 година, после нив се разни готови производи со 45.6 % за 2000 година и 29.35 % во 2016 година.

Како што забележуваат некои експерти, околу половина од позитивното салдо за Кина во трговијата со ЕУ (односно половина од дефицитот на ЕУ), се формира при трговијата со ниско технолошки производи и производи со средни технологии. Затоа, за ЕУ овој дел на дефицитот не претставува сериозна закана за домашното производство [2]. Во High-Tech индустрии, ризикот од растечката кинеска конкуренција може да се намали преку развој на соработката и взаемната размена на директни инвестиции, технологии, know-how меѓу европски и Кинески компании.

Заклучок

Трговијата и инвестициите се камен-темелник на односите меѓу ЕУ и Кина. ЕУ е најголемиот трговски партнер на Кина, а Кина е втор по големина трговски партнер на ЕУ. Количината на индустриски производи што се извезува во Кина е многу помала од онаа на слични производи увезени од Кина, што го илустрира трговскиот дефицит на ЕУ со Кина. Значи, ако ЕУ и Кина сакаат да се справат со огромниот трговски дефицит, тие мора да ја променат структурата на трговијата.

Имајќи го предвид обемот на трговската размена меѓу ЕУ и Кина, секоја дополнителна либерализација на трговијата, особено намалувањето на нецаринските бариери, ќе биде од корист за двете страни.

Користена литература:

- [1] Bendini, R., & Barone, B. (2015). Trade and economic relations with China. Paper for Directorate-General for External Policies, European Parliament, Brussels.
- [2] European Commission (2010) Third meeting of the EU-China High Level Economic and Trade Dialogue (HED) in Beijing, MEMO 10/698, Brussels.
- [3] Freytag, A. (2008), Should Europe really worry about its trade deficit with China? ECIPE Briefing Paper No. 2.
- [4] García-Herrero, A., Kwok, K. C., Xiangdong, L., Summers, T., & Yansheng, Z. (2017). EU–China Economic Relations to 2025. Building a Common Future. Books.
- [5] Kovačević, S., & Bojić, D. (2017). The influence of rapid growth of China to exchange relations with the EU. Зборник радова Економског факултета у Источном Сарајеву, 1(12), 57-67.
- [6] Хаджиниколов, Д. (2011). Общата търговска политика на ЕС след Лисабонския договор: „Тракия М”, София, 2011, 225 с.